

היתולי באוזניים גרמניות. הוא שינה את שמו כנעוריו, כדי שיהיה לו צליל גרמני. ולדהיים פירושו: בתי-יער.

סקופים מבית המלכות

את הוויכוח המרתק ביותר על ולדהיים שמעתי בנסיבות מיוחדות מאוד.

בשעת ארוחת-ערב עם ירדים הצטרפה אלינו אשה קשישה, בעלת שיער-שיבה והופעה מרשימה. היא דיברה בחופשיות חסרת-גינונים ובי-אוסטרית עממית, תוך ביטחון עצמי עילאי — צירוף המעיד על בעליו. שהוא בן למישפחת-אצולה עתיקה. במהלך הערב התברר שאינה אצילה סתם, אלא נסיכה — רודה של מלך ספרד, הקשורה קשרי-מישפחה גם לקיסר האחרון של אוסטריה. בית בורבון מצד אחד של המישפחה, בית האבסבורג מהצד השני.

הנסיכה לבית-בורבון-פארמה הזמינה אותנו לשתות שמפניה בביתה, ועברנו לדירה אירית-מידים בבית מפואר בן 150 שנה. הדירה היתה מלאה עד אפס-מקום באוצרות-אמנות מכל הסוגים — ציורי-שמן של לואי 14' מלך צרפת, אחד מאבות-אבותיה של המארכת, ציור שמן ענקי של אמה ואחותה בראשית המאה, רהיטים עתיקים, חפצי-אמנות. מצאתי את עצמי בליבה של אוסטריה הישנה, הקיסרית.

דיברנו על רכילות — לא זו שמור פיעה בטורי-הרכילות, אלא רכילות מישפחתית לפני שלושה דורות, הש מורה בלב הקשישה הנמצאת, שופעת-הומור.

זאת היתה רכילות בעלת-דמה. למשל: איך הרגישה אליזבת, הנסיכה הבווארית הצעירה שנישאה לקיסר פראנץ-יוזף, לצד בעל קשוח וחסר-רגשות? (מי ראה את הסרט סיסי, שבה כיכבה בתפקיד זה רומי שניידר?) מדוע באמת התאכר רודולף, יורש-העצר האוסטרי, ששם קץ לחייו ב-1889 כחברת אהובתו הצעירה? למארכת היה מידע פנימי על "הסרגריה של מיירלינג": רודולף היה קוקו. לפני כן הציע למאהבת אחרת, בת-אצילים, להתאכר במשותף. זו השיבה לו: "להיכנס איתך למיטה — כן. להתאכר איתך — לא."

אבל גם הפעם התגלגלה השיחה, כמובן, לוולדהיים. וכאן נשמעו שתי הדיעות הנגודות.

הצד השני היה מיוצג על-ידי סופר אוסטרי ידוע, שהוא גם מחזאי ובימאי קולנוע, ושהצליח לאחרונה כמפיק סדרת-טלוויזיה מצליחה. שני הצדדים הסכימו שיש לוולדהיים — כניסוחו של הסופר — "הוט" שידרה של רולמפוס". בגרמנית, רול-מופס הוא דג-מלוח מגולגל.

כך שראשיה-הממשלה האוסטרי בשנות ה-30, אנגלברט דולפוס, נרצח בידי הנאצים. דולפוס, מינידיקטטור (הוא היה קטן גם בקומתו) היה בעל נטיות פאשיסטיות, אך הוא שנה את גרמניה והנאצים. הנאצים האוסטריים לא הגיעו לשלטון בכוחות עצמם, אלא רק אחרי פלישת הצבא הגרמני לארצם. מאכן הטענה שאוסטריה היתה "הקורבן הראשון של הנאצים".

טענה זו עזרה לאוסטרים להתחמק לחלוטין מן האחריות לשואה. שתי מעצמות-העל תמכו בשקר מוסכם זה, כל אחת בגלל סיבות משלה, וישראל נתנה לו גושפנקא רישמית, כאשר כוננה יחסים עם אוסטריה, ומן קצר אחרי הקמת המדינה.

המצאות היתה מורכבת הרבה יותר. כשנכנס היטלר לווינה, ואוסטריה "חזרה אל הייך", התקבצו מאות אלפים במרכז וינה כדי להרעי לפיהרה, שהיה בעצמו אוסטרי. איש אינו מודה כיום שהיה שם.

פעם, לפני 25 שנים, התלוננתי על כך באוזני ידידה אוסטרי. "היכן כל המיליונים שתמכו בהיטלר באוסטריה?" "שאלתי, "אני רוצה לראות פעם אוסטרי אחד שיודה בזה!"

הידידה הרגימה את שופרת-הטלפון, חיגה ואמרה: "אבא, יש כאן ישראלי שרוצה להכיר נאצי-לשעבר, אתה מוכן להיפגש איתו?"

כעבור שעה ישבתי בבית-קפה מול גבר גבה-קומה, יהודי-אור, שרמה לקצין-ס"ס בסרט הוליוודי. הוא היה באמת אלוף-מישנה בס"ס, במחלקת-התרבות. הוא סיפר לי בכנות מדוע הצטרף לנאצים בנעוריו, כאשר האמין שהם יחזירו לאוסטריה גאווה לאומית, וקיפות-קומה ועושר לכללי, כיצר האמין לכל מילה של היטלר והימלר, כיצר נפתחו עיניו כאשר נוכח לדעת שהיטלר עומד להפסיד במלחמה.

גילוי-לב כזה הוא נדיר באוסטריה. נעים יותר לנשכח את הכל, להכחיש את הכל. ולדהיים מייצג נטיה זו בדיוק, ומכאן ניצחוננו.

"האם ולדהיים היה נאצי?" שאלתי אוסטרי. "מה פיתאום?" ענה בכוח תהומי, "הוא אף פעם לא האמין בשום דבר! הוא סתם סתגלן, רוכב-אופניים אוסטרי טיפוסי" באוסטריה ובגרמניה קוראים בשם זה לאדם המתכופף למעלה ודורך למטה — הנפץ כלפי הממונים עליו ועריץ כלפי פקודיו.

האוסטרים אינם מאמינים שוולדהיים היה פושע-מלחמה.

"הוא סתם ג'ובניק מחורבן" הסביר לי אוסטרי ששירת, כמו כולם, בוור-מאכט. "הוא השתמט מהחזית הרוסית ותפס ג'וב מישרדי, בתור קצין-מודיעין בעורף."

איש זה גילה לי, אגב, דבר שהוא סוד גלוי באוסטריה: שמו האמיתי של ולדהיים איננו ולדהיים. היה לו שם מישפחה צ'כי-סלאביק, שם בעל צליל

ולדהיים נואם

הוא סתם ג'ובניק מחורבן!

אני מניח שאת כל אלה אין ולדהיים מטריד במיוחד. אבל העילית של הציבור — זו שמעצבת בכל ארץ את דעת-הקהל ואת התרבות הלאומית — מוטרדת מאוד-מאוד. בחירת ולדהיים עוררה בקרב האוסטרים בעלי-הרעיה שאלות-יסוד: מי אנחנו? מה אנחנו? איזה מין מדינה יש לנו?

התשובות הן, לא פעם, מרירות ונואשות. "וינה הופכת פרכר של כורד פשוט" אמרה לי לאי-מכבר צעירה אוסטרית ידועה. (זה נכון לפחות מבחינה פיסית. וינה מלאה בתיירים הונגריים, המנצלים את הפרוספריטי השורר במדינה הקומוניסטית היחידה המשגשגת מכל הבחינות ובאים לאוסטריה הסמוך כה.)

ולדהיים אינו דוחה רק בגלל עברו המפוקפק, אלא בגלל עצם הופעתו ("רב-מלצרים טיפוסי. חסרה לו רק מפיית מגולגלת על הורועי") חלקל-קומו, חוסר-האופי הבולט שלו, על-ידי בתו הרחנית והמוסרית. אחרי שהלך ברוננו קרייסיקי, שהרים את קרנה של אוסטריה בעולם, השתלטה הבינוניות בממשלה. בחירתו של ולדהיים נראית כסתמת הגולל על התחיה האוסטרית.

האיש האופטימי ביותר שדיברתי עימו היה העיתונאי הצעיר, שקיווה להתמודדות מחודשת עם העבר הכובד. הבחירה של ולדהיים מגייסת כוחות-התנגדות. יש תסיסה, יש פעילות. רבים התעוררו לחיים. אם נוכל לשמור על כוחות אלה כדי לגרום להתעוררות כללית, אולי זו התחלה חדשה!

לא נתקלתי בהרבה אופטימיסטים כאלה. את התגובה הטובה ביותר שמעתי מפי אוסטרי שלא עמרת על זהותו. טוב שאתם מציגים בכנסת את שואה כיום השבעתו של ולדהיים. זוהי באמת התשובה ההולמת!

מצדי, שיהיה נשיא של חברה לייצור תחתונים. אבל נשיא המדינה? הנסיכה הקשישה נשארה ספקנית. היא לא האמינה כי ההתקפה על ולדהיים — שעליו דיברה בכוח תהומי — כגאה מנימוקים כשרים. חשדות כאלה מקננים, אגב, בלב רבים. מדוע שתקו הסוכייטים והיר גוסלוויים (וגם הישראלים) כאשר התמנה ולדהיים כמוזכר האו"ם? מהו המישח חק של האמריקאים?

בעניין הזה התהפכו היוצרות באוסטריה. השגריר האמריקאי בווינה, בן מישפחת-התמרקים היהודית לאור, הוריע כי יחרים את טקס-ההשבעה של הנשיא. אנשי-הימין התנפלו עליו, ונקט טו סינגון אנטי-אמריקאי חריף. אנשי השמאל שיבחו את השגריר, והפכו לפתע פרו-אמריקאים.

אולם המארכת היקשתה: מדוע גילו לפתע את עברו של ולדהיים? איפה היו כל המגלים עד עכשיו? האירגון הבינלאומי היהודי הזה (הקונגרס היהודי העולמי) — מה היה לו ביד, בסך-הכל? שומרי-דבר משי. איזה עם אוהב אנשים מבחוץ האומרים לו בעד מי להצביע?

הסופר התנגד לגישה זו בלהט. "אם מישהו אונס קטינים, ותופסים אותו רק אחרי הרבה שנים — האם או הוא צריך להיות נשיא-אוסטריה? בסדר, תפסו אותו באיחור. אולי זה לא בסדר. אבל האם איש כזה יכול להיות נשיא?"

מפיח של דב-מלצרים

בוינה יורר הקיץ. מעלות-ה"חום הן כמו בתל-אביב: 27 עד 30 בצהריים. אבל בווינה לא המציאו עריין את מיווג האוויר. בחדרים, במכוניות, החום מחניק. אי-אפשר לנוע ברחוב מבלי להויע.

לאוסטרים אין זה מפריע. אחרי חורף קר וארוך, הם שמחים על החום. מי שאינו חייב ללבוש חליפה ולענוב עניבה, מסתובב בכותונת. לגברים מהכפרים מיכנסיים קצרים. לצעירות האוסטריות, המצטיינות לאי-פעם ביופיין, זהו חג. מי שיכולה להרשות זאת לעצמה, חושפת את רגליה החטובות והארוכות במיכנסיים קצרים — ומסתבר שיש רבות כאלה. מי שאינם עובדים, נוסעים בתחתית היעילה והנקייה לגרות הראנובה, להתרחץ.

היטלר (ימין, מהגב) נואם להמוני וינה אחרי הסיפוח ישראלי הסכימה לשקר המוסכם